

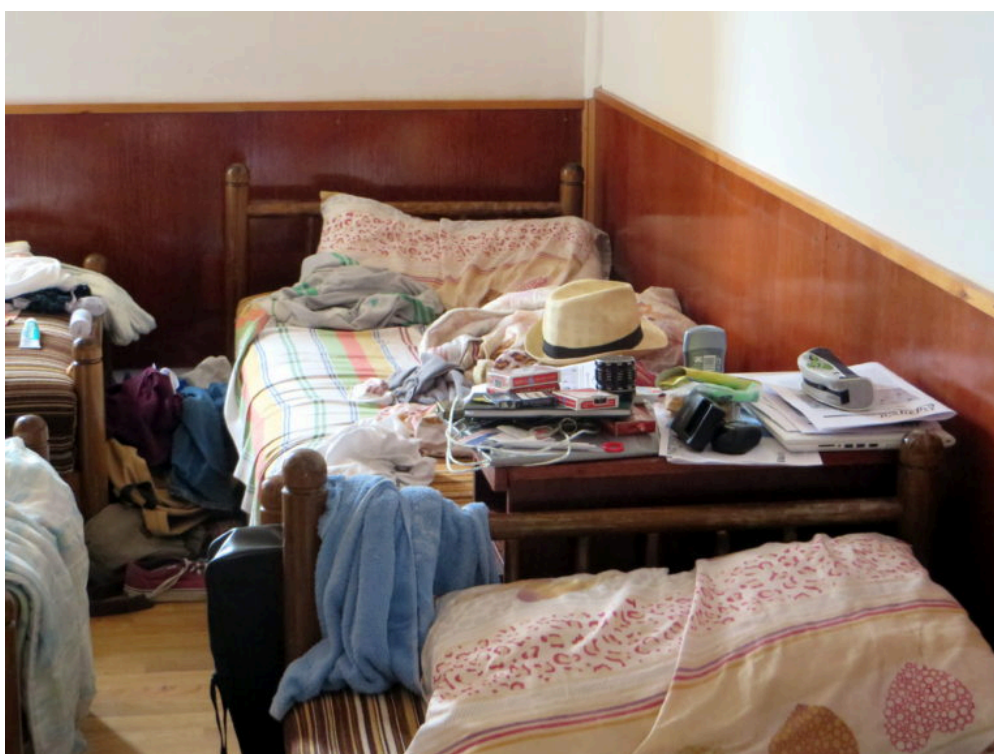

A nyelvi divatokról

H. Tóth Tibor - 2016. 08. 26.

1. Rendszerváltozás

A rendszerváltozáshoz (1989) köthető új jelenségek meghatározó okai és egyben a divatok forrásai a következők: a) a pluralitás, a véleményszabadság megjelenése – a politika átrendeződése; b) az üzlet mindenhatósága és a haszonelvűség – a gazdaság átrendeződése; c) a média és az elektronikus közlésformák robbanásszerű fejlődése – a mediatisált (manipulált, szuggerált) közvélemény-formálás és tömegkultúra révén a gondolkodásmód, a kultúra és a társadalmi tudat átrendeződése.

Rend

A médiaközpontú életforma eluralkodásával minden divat közvetlen forrása vagy közvetítője a tömeges és élő közlés

lett (internet, gyorsközlés, mobilközlés), illetőleg ezeknek sajátos műfajai és csatornái. Különösen az internet és a mobilközlés vált meghatározóvá: e csatornák, közlésformák igényei és jellemzői meghatározzák a divatokat. A divatjelenségek forrásaiként a további konkrét tényezőket és területeket nevezhetjük meg.

Az üzlet és a média összefonódása, a vállalkozás és a pénz (tőzsde, bank, haszonszerzés) körébe tartozó fogalmak és műfajok, nyelvi és viselkedésminták. Meghatározó műfaj a reklám, ehhez köthető az agresszivitás, a lélektelenség, az anyagi szemlélet. A cél a pénzszerzés. Nyelvi-stiláris, kommunikatív eszközei: hatásadás, túlzások, hazugság, manipuláció. A média, a reklámok és más médiatartalmak meghatározó jelenségei, közvetített értékei (minták, presztízsképző tényezők): műfaji tekintetben a híráru (infotainment), az álhír és poénhír, a hírtorzítás; tartalom és igény(teremtés) szempontjából a kulcs a szórakoz(tat)ás és az élvezetkeresés; ehhez igazodnak a műfaj(át)változások (álhír, bulvárhírek, a komolytalanság divatja a napi híradásban). Eszközeik a médiában és a kommunikációban (társuló jelenségek): megdöbbenés és magamutogatás, obszcenitás, kukkolás és kandikamerázás, hivalkodás, önzés, kétségnélküliség; infantilizmus, primitivitás, „lebutítás”; poénkeresés és komolytalanság; közönségesség, durvaság, erőszak(osság), erőfitogtatás, energia-, fiatalság- és külsőségmánia; harsányság, hangerő- és zajkultusz. Közlésviszonyokban és stílusban meghatározóvá vált a lekezelés (vö. beszólni vkinek), a bizalmaskodás, a cinizmus és a lejáratás.

Eszmei, szemléleti háttér (értékek és politikai üzenetek): európaiság, demokratizmus és az új globális folyamatok varázsszavai és szlogenjei; múlttagadás és újítás – tabudöntések, profanizálások, határátlépések, a disztingválás

hiánya és leépítése (érték- és kultúrarombolás); korlátlan szabadság (ultraliberális szabadosság, értékviszonylagosság és -relativizálás); tárgyiasság, anyagiasság, testközpontúság, élvezethajhászás, kényeztetés; szubjektivitás, egyéniesség, otthonosság – informáltság, lazaság és határátlépések (egyénieskedés, autonómia hiánya); káoszjelenségek, ellentmondó preferenciák (vö. az uniós szlogenek és a valóság – esélyegyenlőség, demokrácia, tolerancia, mobilitás, személyiségi jogok, a véleményszabadság egyoldalú értelmezései, ízlés- és véleménydiktatúra); a személyes és a közösségi tér átalakulása (párhuzamos világok, hierarchiák szétesése, mobiltelefonálás mindenütt).

Kísérőjelenségek és következmények: összemosódás, elbizonytalanodás, szerepzavarok (disztingválás elvesztése, stíluskeverés), elbutulás, gyermetagség, a gondolkodás és a nyelvi képességek hanyatlása, erkölcsök és értékek át- és leépülése, bomlása; elmagányosodás, önálló döntésre való képtelenség, a kultúra szétesése, káosz és tömegesedés.

2. Nyelvi jelenségek és divatok: áttekintés

A világhálós közlésmód és hatásai. – Angol szavak, szerkezetek és minták; idegenszerűségek, tájóságok, tudatlanságok – normahiány (pl. fórumok, blogok, honlapok; Facebook, megosztások); mindenki beszél, fordít és „beleszól” (hevenyészett filmszinkronok, fordítások, kép- és videófeliratok, ellenőrizetlen fordítóprogramok, szótárak, szolgáltatások, játékok, kódkeverő honlapok tömege, információtenger (mindez vizuális, maradandó formában); rövidítések, sajátos sms- és kifejezőkódok; élőnyelvi jelenségek írásban (vö. írott beszéltnyelviség) – következménye: igénytelenség, hibák, kevesebb figyelem, nagyobb tempó, kisebb elvárás; az elvárások leépülése, a

hanyagosság divatja; bizalmas és szlenges kifejezések, zsargon(ok) terjesztése (férfipreferenciás nyelvezet, technika, sport kifejezései); – női nyelvezet és attitűdök (gyerekesség, gügyögés, „édinyelv”); stíluskeverés, normahiány.

A politika közege, az uniós nyelvezet bürokratikus, értelmiségi közvetítődése: zsargonhatások, szaknyelvi elemek és alnyelvek, szakszerűsködés (kategóriák, címkézés, listák, paneles, taxonomikus nyelvezet, feliratjelleg, angolos/idegen sorrendiség), nemzetközi kifejezések, a beszélők saját szakmai zsargonjának nyomai; formalitás és bürokratikus fogalmazás (vö. a politikusok nyelvi és közlési szintje, szerepzavarok, pl. *folyamatban levő ügyről nem nyilatkozom*); politikai-politikusi személetet tükröző divatos metaforák (pl. érdekek *mentén*; harci metaforák a háttérben, pl. *egymást reflektorozni* 'revolverezni'; *vevő/nem vevő vmire* – üzleti szemlélet, a politikai célok mint „termékek”); korábbi toposzok átértelmezése (pl. *a helyzet fokozódik*); a pc-nyelv terjesztése és szemléleti cenzúra (vö. kormányzati „tiltólista” belső használatra); politológiai, kívülálló szemlélet behatolása a nyilatkozatokba, a közéletbe (esztetizáló, külsődleges, cinikus megközelítések); bizalmas összekacsintások: rejtjeles beszéd, üzengetés, átpolitizált, pártoskodó nyelvhasználat; az értelmiségi „elit” szépeltő, esztetizáló zsargonja és angolimádata (*történet, full(os), lightos, szuper* stb.).

Üzlet, haszon, pénzszerzés. A bank és a tőzsde kifejezései és szemlélete; a vállalkozások és a cégnyelvezet elemei; a reklámnyelv és hozadékai – túlzások, angolosodás, kódkeverés és nyelvi zűrzavar; háttérüzenetek, attitűdök és szemléletformálás, manipulációk.

A hagyományos média ágai. Nyelvi színvonalvesztés – direkt lazítások, kevertség, stílustörés, szlengesség; zavarok és hibakultusz (nincs bocsánatkérés, önkritika, kételkedés; nincs minőség és nyelvi ellenőrzés); poénos ötletelés,

komolytalanság, szógyártás, önkényesség; álhírek, hírkeverés, „hirtelenedés”; angolosodás; beszédzenei hibák. Sajtó: „fikázó”, lenéző, agresszív, szlenges-bizalmaskodó, jópofáskodó, fiataloskodó, argotikus, közönséges, durva stílus; a szakmaiság látszata, sznobizmus, hivalkodás, szubjektivizmus; cinizmus; – a sajtó egybemosódik a világhálóval; vulgáris, szlenges, normatívan hibás és stilárisan kevert, önkényes hírnyelvezet (pl. *tűznádó*), néhány sajtónyelvi trend is észlelhető (l. alább), vizuális és mailes stílus, forma (pl. emotikonok híroldalakon); új műfajok, formák, elemek (pl. mémek, „lájkolás”); sajátos címek és megnevezések, a rövidítő és szakmaiaskodó alakok kritikátlan átvétele, gerjesztése (pl. *módosító*, *törlesztő*, *kimaxol*, *zéró tolerancia*).

Rap

3. Néhány példa

3.1. Közlésmód, stílus, attitűdök.

Bizalmaskodás, áldemokrácia, haverság, egyformaság. – Szlenges és argotikus elemek: *be-* (*belassul, beelőz, bezavar; behal*), *túltol, beleáll, lekapcsol, kicsinál, megússza, meglép, elkap, lebukik, lelép, zakó, kacska, lóvé, kes, balhé, lepattint, lepukkant~lepattant, rugózik, sáros vmiben, kiakad, kiveri a biztosítékot; tök(re), baromi(ra), bazi, piszok, rohad(t); beszop, megszív, pasi, gáz; komcsi, libsi; bringa, matek, suli.* – Igénytelen, köznapi formák: *leszed 'levesz', emberből van, berúg, kirúg, pukli, mennyibe fáj, jogszi, lefúj, nem semmi, ugrik 'elveszik', rohad.* – Hányaveti, lezser modor: *kösz, pápá, viszlát, oké; lehet, jobb lenne.* – Gügyögés: *ovisok, maxok, pocakod, imád, „édinyelv” (ruci, naci, pari, ubi; tali, telcsi, uncsi, dumcsi, hali, köszcsi, bocsi, bocsika, szíó(ka)), gyermeknyelv, dadanyelv (cici, bibi, csüccs).*

Durvulás, erőszak: *brutális, drámai, kivégez, pofátlanság, ku.va, sz.r, rohad, röhög, kirúg, hülye, köcsög, barom, állat; kőkemény.* – Cinizmus, lekezelés: *ennyi/annyi, akkor így jártál.*

Szakmaiság és zsargonosítás: *üzlet, bank-pénzügy, vállalkozás, gazdaság, munkaerőpiac: megnyitottunk, bedől, elbukja, kitettség, hektikus, törlesztő, vízió, filozófia, küldetés, misszió; kooperáció, prevenció, szektor, agrárium, sztenderd, projekt, kondíció, riport, interjú, hr, menedzser, pr, asszisztens, marketing, fitness (wellness), generál;* informatika, műszaki nyelv: *felülír, letölt, lebutít, komment, magasságában, sorompóval bélelt átjáró;* hivatali és jogi nyelv, formalitások és „emelkedettségek”: *lepapíroz, le- (lenyilatkoz); fantom, fantomizál; ezt követően/megelőzően, elkövetkezendő, immáron, vonatkozásában, tekintetében, bír vmivel, rendelkezik vmivel, idei/tavalyi év, tegnapi/holnap nap;* politika: *pc-nyelv és eufemizmusok (fogyatékoságok, pl. fogyatékkal élő, majd fogyatékosággal élő); jogszerűtlen,*

emberiesség elleni (bűncselekmény), humanitárius katasztrófa, zéró tolerancia, életszerű/életszerűtlen, nettó/bruttó (hazugság, hülyeség), ötletel(és), akcióterv, csomag, én azt gondolom, vmi mentén, egyébként, nemzeti, fantomizál, mutyi, összezár, biodíszlet, módosító, konszenzus, aggályos; politológia: elit, elitek, imázs, misszió, agresszió, konszenzus; média (hír, tudósítás): demonstráció, detonáció, információ, kommunikáció, médium, elhíresült, komoly.

Intellektualizáló modor (idegen és magyar elemek is): *abszolút, hajaz vkire, vmire (hibásan is), felül-/alul- (felülértékel, alulértékel, alulbecsül); aspektus, markáns, dialógus, tradíció, prevenció, doktrína, korrekt, medicina, reprezentatív, egyfajta, kihívás, igazándiból, nem igazán, okán, szinten (vmilyen/napi/országos szinten), valahol.*

3.2. Jelenségek anyelvezet és a közvetítő csatornaoldaláról.

3.2.1. Angol hatások, elemek (főleg az intellektualizálás, az informatika, a „digilektus” társult tényezője): *közel/messze nem, felül- (-gondol, -reprezentált), kimaxol; a feltételes mód elburjánzása, sorry, segíthetek?, háztömb, -barát, felelős vmiért; sztenderd, imázs, projekt, komment.*

Média (hagyományos ágak). A híradás elemei: *vissza- (-honosít, -fertőz, -szennyez, -törleszt, -foglalkoztat); le- (-nyilatkoz); címjelenségek: tüntetést osztat, boltot rongál; feltételes mód és -hat/-het a címekben (adóztatna a kormány; eldobhatják a számítógépeiket); hatásfokozó rendőrségi hír: profi, trükkös, kivégez, a bűnözők becézése, bűnesetek kedveltetése, humorizálás e témában; a nyilatkozat elemei: én azt gondolom, megszólítottam, elhatárolódik; a bulvársajtó kellékei: celebek, sztárok, megasztár; a reklámnyelv kellékei és jellemzői.*

Reklámtúlzás és ostobaság, manipuláció, kódkisajátítás: *a hónalj szépsége, egész évben veled, mert hülye azért nem vagyok, kényeztesd magad, zizzenj rá, boldogságot adunk, a legtöbb, mi adható* (jelentéskiürülés).

3.2.2. Hibák, nemkívánatos jelenségek – Pragmatikai, szemantikai, stiláris jelenségek. – Hiperkorrekt megoldások: választékoskodás, archaizálás, régies-hivatalos formulák: *ikes formák rossz helyen (vigyázom), -nók/-nők, -andó/-endő (ezt megbeszélendő), lévén hogy, immáron, elkövetkezendő.* – *Be-: bevállal, besértődik, belassul, beájul.* – Pleonazmus: *óriási mérföldkő, faléc, fiatlan lány/fiú, örömmel szeretném bejelenteni.* – Disszonancia, ellentmondás: *hátrányára szolgál /köszönhetően vminek, részvétet kíván.* – Formalitás erőltetése (*egészségügyi állapot, lélektani jelenség*). – Szakszerűség látszata (*sorompóval bélelt átjáró*), *hibákra kerül sor, eltörmelélkedik, narancsriasztás, hatékonytalan.* – Szótévesztés, elemkeveredés, helyesírás: *megemlékezik vkire, kétes-kétséges, írás-iromány, újraéleszt-újjáéleszt; vérdíj (jutalom), ellenben vmivel 'ellentétben vmivel', függés-függőség (devizafüggőség), elhord mindennek, felemeli a hangját, rakodik-rakódik pszichiátia-pszichológia; fiúk-fiuk; magas minőség.*

Grammatikai, szerkezeti jelenségek. – Elvonás, szóalkotás: *végtörleszt, síkosságmentesít; életviszony, lakáskörülmény.* – Az *-s* képző túltengése (*viszketős foltok, elválós igekötő, bejárós diák, levelezős hallgató*). – Állítmány és igei rész: *-hatóak/-hetőek: az űrlapok a portán *átvehetőek; *nem érthetőek meg – illet is hallani: státuszban *levőek, hegyvidéken *lakóak, *élők, *hallgatóak.* – *-hatatlan: *Ő onnan kirobbanthatatlan.* – Befejezett melléknévi igenévi állítmány: *az ellátás biztosított.* – *-ÓDIK: ?A levél megíródik.* – *Kerül és társai: megjelenésre kerül, megrendezésre kerül, intézkedés történik, elintézés nyer.* – *Kell legyen, kell menjek:*

*Ő is majd ott kell a gyerekre ügyeljen. – A hogy hiánya: lehet, nem tudok menni; lehet, nem kéne; lehet, jobb lenne. – Szórend: *drogelvonó kúra alá vetette magát. – Az is szórendje: *ezt is olvastuk el. – Névutók önállóan: révén, segítségével (*és révén oldottuk meg, *segítségével aztán sikerült). – Alanyi rész, egyeztetések. – Felemás egyeztetés: *Kicsit többet kell dolgoznia az alkotmánybíróknak. – Jelzői értékű határozó (a való kerülése, -ás/-és képzős főnevek igei bővítményei): alkalmassá kell tenni a családokat a gyermekeiről és öregeiről gondoskodásra. – Jelzői értékű hátravetett határozó: a támadás a flotta ellen veszteségeket okozott. – Vonzatok, szerkezetek. – Bukik–veszít: a párt elbukta a választásokat, bukott az üzleten. – Számon kérfelelősségre von: számon lehet-e kérni egy politikust az ígéreteivel? – Hibát vét: mindannyian vétettünk hibákat. – Vigyáz–őriz: vigyázták a Szent Koronát. – -ba/-be, -ban/-ben – egyre inkább keverednek: vezető posztot tölt be a minisztériumba, *ennyi fért a műsoridőben. – Kettő–két: kettőezren álltak rajthoz, bezsebelt kettő elismerést, kettőezer-tizenhat. – Sem/se: *ne felejtjük el azt sem! – Szintaxis, összetett mondat. – Vonatkozó szerkesztés: becsalogatják a balekot, akit aztán kirabolnak. – Idegenszerű kiemelés: a kerület szakhatóságai azok, akik döntenek ebben. – Ami..., hogy: ami a változást elindította, az az, hogy.. – Az egy névelő fölöslegesen: ~~egy~~ tiszteletre méltó megjelenést biztosít, ~~egy~~ kellemes pihenést kívánunk a szigetlakóknak.*

(Képek: Balázs Géza)

3 Replies to "A nyelvi divatokról"

Tomi, 8 év ago

Remek összeállítás korunk nyelvi jelenségeiből, s nagyon illik hozzá az első fotó a rendetlenségről, de a

második szerintem nem rap, hanem talán slam poetry, amiről nekem jobb a véleményem

Szamorodni, 8 év ago

A divat tömegjelenség, nincs mit tenni ellen. A tévé az internet fölerősíti. Számíthatunk még több nyelvi divatra.

Szabó Nikolett, 8 év ago

Gratulálok! Divatmajmolók lettünk kozmetikumokban, ruhaviseletben és nyelviseletben is.

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.